

การศึกษาความเป็นผู้นำทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยของ ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี

A STUDY OF THE LEADERSHIP ROLE IN CONTEMPORARY THAI DANCE

OF PROFESSOR DR. NARAPHONG CHARASSRI

ภานุมาศ ผลพิกุล*

วิชชุดา วุธาติทย์**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ผลงานการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ตลอดจนความสำคัญของความเป็นผู้นำทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ที่ส่งผลต่อบริบททางสังคม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data) ผลการศึกษาพบว่า ได้คุณภาพในระดับสูงที่สามารถสื่อถึงความหมายของงานอย่างเห็นได้ชัดและสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์คือผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ทำให้ผู้ชมได้เห็นและสัมผัสถึงศิลปะทางการแสดงอย่างแท้จริงและลึกซึ้ง เมื่อพิจารณาจากหลักฐานผลงานศาสตราจารย์.ดร. นราพงษ์ จรัสศรี มีอิทธิพลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยของประเทศไทยและยังคงล้าหน้าศิลปินทางด้านนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยที่มีให้เห็นอยู่ในประเทศในขณะนี้ โดยเห็นได้จากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง เกณฑ์การยกย่องมาตรฐานศิลปินทางด้านนาฏศิลป์ ของ ดร. วิชชุดา วุธาติทย์พบว่าศาสตราจารย์.ดร. นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยมีความโดดเด่น ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตน ผลงานมีคุณค่าด้านปรัชญา ศาสนา วัฒนธรรมความเป็นไทย รวมไปถึงพัฒนาการด้านศิลปะการแสดงในบริบททางด้านสังคม ศิลปะการแสดงของ ศาสตราจารย์.ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในหลากหลายมิติ ซึ่งยากที่จะหาศิลปินใดในศาสตร์แขนงนี้มาเทียบได้

คำสำคัญ:นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย / นาฏศิลป์สมัยใหม่

Abstract

This thesis aims to examine and analyze the performing style as well as the significant impacts of the characteristic dance style of Professor Dr. Naraphong Charassri on the social contexts through the use of review data and field data. The research reveals that Professor Dr. Naraphong Charassri has been an important influence on the contemporary Thai dance circle. His works can still outshine the works of present-day contemporary Thai dance artists. Based on data from Dr. Vijjuta Vudhaditya's research on criteria for the honoring of dance artists, Professor Dr. Naraphong Charassri qualifies as a pioneering artist in contemporary Thai dance for his exceptional and unique performing styles. His works are recognized for its philosophical, religious, cultural and Thai identity values as well as for their impacts on the promotion of the performing art in relation to its social contexts. The works of Professor Dr. Naraphong Charassri are outstanding in their multi-dimensional characteristics, which make it difficult for any artist to follow in his footsteps even to this day.

Keywords: Contemporary Thai dance / Modern dance

* นิสิตระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, Jacob_cueieie@hotmail.com

** ดร., สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, vijjuta@yahoo.com

บทนำ

ไทย อาร์ต มูฟเมนต์ (Thai Art Movement) โดยศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้เป็นผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในประเทศไทย ซึ่งเป็นการนำเอานาฏศิลป์ตะวันตกผสมผสานเข้ากับนาฏศิลป์ไทย จึงเกิดเป็นนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ในรูปแบบของศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี เรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้เกิดผลงานทางด้านการแสดงต่าง ๆ มากมาย ไทย อาร์ต มูฟเมนต์ (Thai Art Movement) ได้พัฒนามาจาก คณะ ฟันนี่บอย (Funnyboy) จะทำงานด้านศิลปะบริสุทธิ์ มีเอกลักษณ์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยโดยมีพื้นฐานมาจากนาฏศิลป์ตะวันตกมาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทยอย่างสอดคล้องกัน ทำโครงการต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทุกรูปแบบ หลายลักษณะ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นงานคุณภาพในระดับสูงที่สามารถสื่อถึงความหมายของงานอย่างเห็นได้ชัด และสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์คือผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ที่ทำให้ผู้ชมได้สัมผัสถึงศิลปะทางด้านการแสดงอย่างแท้จริงและลึกซึ้ง ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้สร้างสรรค์เพียงคนเดียวที่มานะพัฒนานาฏศิลป์สมัยใหม่ (Modern Dance) อย่างจริงจังนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นสมัยที่คนไทยยังไม่รู้จักนาฏศิลป์สมัยใหม่ชนิดนี้จนได้รับการขนานนามว่า “ด้าคอนเทม” ซึ่งหมายความว่าด้าผู้เต้นนาฏศิลป์สมัยใหม่หรือนาฏศิลป์ร่วมสมัยนั่นเอง และคณะไทย อาร์ต มูฟเมนต์ (Thai Art Movement) อยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่า

THAI ART MOVEMENT มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะยกระดับการแสดงของไทยให้ขึ้นมาทัดเทียมประเทศที่ก้าวหน้าทั้งหลายในโลกนี้ แล้วประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีค่าควรจับตามองของโลกนี้ โดยเฉพาะงานด้านศิลปะการแสดง ทั้งนี้และทั้งนั้นแรงที่สำคัญยิ่งมาจากแรงผลักดันและสนับสนุน จากผู้ที่เห็นคุณค่าของงานด้านนี้

(นราพงษ์ จรัสศรี 2516:8)

จึงทำให้เป็นที่ยอมรับของวงการศิลปะการแสดงว่าเป็นผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ร่วมสมัย ทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ ดังหลักฐานในปี ค.ศ.2002 ได้รับการคัดเลือกจาก European Union ให้เป็นบุคคลผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ร่วมสมัย (Modern Dance) อย่างแท้จริงของประเทศไทย โดยมี Jukka O. Miettinen ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปะการแสดงระดับโลก จากประเทศฟินแลนด์ เขียนบันทึกและจัดพิมพ์หนังสือประกาศเกียรติคุณ

ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี มีเทคนิคและวิธีสร้างสรรค์ผลงานการแสดงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ชี้ให้เห็นถึงความโดดเด่น ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตน คุณค่าของผลงาน ปรัชญา ศาสนา วัฒนธรรมเอกลักษณ์ของความเป็นไทยในด้านต่างๆ รวมไปถึงพัฒนาการด้านศิลปะการแสดงตลอดจนบริบททางด้านสังคม ถ้าประเทศไทยขาดการบันทึกการสร้างสรรคผลงานของ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ไปนั้น จะทำให้ประวัติการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะ 80 เปอร์เซ็นต์ของงานสร้างสรรค์ของงานด้านนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยมาจากการสร้างสรรคงานของศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี เป็นจุดเริ่มต้นหรือ “บิดาของนาฏศิลป์สมัยใหม่” ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นผู้นำทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยของศาสตราจารย์.ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ผู้เป็นศิลปินต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์สมัยใหม่

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลงานการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยของ ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ที่มีผลต่อบริบททางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลที่ไม่สามารถวัดเป็นปริมาณได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย เอกสารทางวิชาการ ตลอดจนสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยคณะนาฏศิลป์ร่วมสมัย คณะ ไทย อาร์ต มูฟเมนต์ (Thai Art Movement)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยดำเนินการสังเกตการณ์จากสื่อต่างๆ ได้แก่ วิดิทัศน์บันทึกการแสดง แผ่นบันทึกเสียงที่ใช้ในการแสดง การสัมภาษณ์คณะผู้ดำเนินงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคณะนาฏศิลป์ร่วมสมัย คณะ ไทย อาร์ต มูฟเมนต์ (Thai Art Movement) ดังต่อไปนี้

อาจารย์สถาพร สันทอง ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ (ข้าราชการบำนาญ ผู้กำกับและผู้ออกแบบนาฏศิลป์ กองการสังคีต)

อาจารย์จิรายุทธ พนมรักษ์ (อาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา)

อาจารย์กฤษณ์ ชัยสินบุญ (อาจารย์พิเศษ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย)

อาจารย์ธนะพัฒน์ พัฒนกุลพิศาล (อาจารย์ประจำศิลปะการแสดงคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์)

ณัฐพร เพชรเรือง (ศิลปินคณะที่ศิลป์)

วรยุภา เหมือนประเสริฐ (ศิลปินอิสระ)

3. นำข้อมูลที่รวบรวมไว้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย พร้อมทั้งส่งงานวิจัยฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะๆ เพื่อทำการตรวจแก้ และรับคำแนะนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

4. ตรวจสอบความถูกต้องของงานวิจัย จัดพิมพ์เป็นงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และนำเสนอผลงานวิจัยผลการวิจัย

การวิเคราะห์ทางด้านความเป็นผู้นำทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย

1. การเป็นผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในยุคแรกของประเทศไทย

2. การเป็นผู้ที่ทรงอิทธิพลต่อการนาฏศิลป์ร่วมสมัยของไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน

3. การผลงานสร้างสรรค์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวศิลปิน

4. การมีผู้เชี่ยวชาญทั้งไทยและต่างชาติยกย่องในความเป็นศิลปินในระดับสากล
5. การมีผลงานที่มีคุณภาพเป็นจำนวนมากที่แสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทย
6. การได้ร่วมงานกับศิลปินนานาชาติที่มีชื่อเสียง
7. การเป็นหนึ่งในประเทศไทยที่มีผลงานคุณภาพที่หลากหลายรูปแบบ
8. การออกแบบผลงานทางด้านนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่อง
9. การถ่ายทอดแก่ศิษย์
10. ความรอบรู้และการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในระดับศาสตราจารย์สาหรือนาฏศิลป์

เมื่อพิจารณาจากหลักฐานผลงานแล้วปรากฏว่าศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี นอกจากจะมีอิทธิพลต่อวงการนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยแล้ว ทางด้านคุณภาพของงานยังคงล้ำหน้าศิลปินทางด้านนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยที่มีให้เห็นอยู่ในประเทศในขณะนี้ และได้มีการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง เกณฑ์การยกย่องมาตรฐานศิลปินทางด้านนาฏศิลป์ ของ ดร. วิชชุดา วุฑฒิตย์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนจุฬาฯ 100 ปี ซึ่งนับเป็นเอกสารอันล้ำค่ายิ่งต่อวงการนาฏศิลป์ร่วมสมัยของไทย ความโดดเด่น ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตน คุณค่าของผลงาน ปรัชญา ศาสนา วัฒนธรรมเอกลักษณ์ของความเป็นไทยในด้านต่างๆ รวมไปถึงพัฒนาการด้านศิลปะการแสดงตลอดจนบริบททางด้านสังคม ศิลปะการแสดงของศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี มีปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในหลากหลายมิติ ซึ่งยากที่จะหาศิลปินใดในศาสตร์แขนงนี้มาเทียบได้ โดยวัดจากเกณฑ์มาตรฐานการยกย่องศิลปินต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์ได้ดังนี้

1. การมีจิตวิญญาณความเป็นศิลปิน การมีพลังจากชีวิตจิตใจ มุ่งหมายเพื่อผดุงชีวิตและให้ความหมายที่สำคัญที่สุดแก่ชีวิตและมีปณิธานแน่วแน่ในทางนาฏศิลป์ จิตวิญญาณต้องมาจากหลายส่วน ทั้งอารมณ์ ความรัก ความผูกพันในสิ่งที่ตัวเองทำ เกิดเป็นปณิธานแน่วแน่ในการอุทิศตนเพื่อการทำงานอย่างดีที่สุดตามแนวทางของตัวเอง จิตวิญญาณรวมถึงการแสดงผลงานด้วยใจบริสุทธิ์โดยไม่อยู่ภายใต้แรงกดดันจากผู้สนับสนุน

2. การมีรสนิยม มีความนิยมทางศิลปะที่งามถึงระดับสุนทรีย์ะ ทั้งในแง่ความชื่นชมทางศิลปะและการแสดงออกทางศิลปะ รู้จักเลือกสรรสาระและภาวะทางอารมณ์ มีศิลปะรสทั้ง 9 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ หรือศิลปินอาจสร้างมาตรฐานรสนิยมของตัวเอง นอกเหนือจากเกณฑ์ดังกล่าวจนเป็นที่ยอมรับ ด้วยวิธีการสร้างงานที่เป็นกระบวนการอย่างมีเหตุผล

3. การมีประสบการณ์ มีทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ ผ่านการฝึกฝน การศึกษา การสั่งสมบ่มเพาะจนเกิดทักษะและความชำนาญทางศิลปะ มีความรู้หลากหลายและรู้จักประมวลสิ่งที่ได้รู้ได้เห็นมา ได้ลองผิดลองถูกจนเล็งเห็นการณ์ไกล และยังคงพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง

4. การมีปรัชญาในการทำงาน ศิลปินแสดงให้เห็นว่ามาศรัทธายึดมั่นไม่สั่นคลอนต่อเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่ว่าด้วยความรู้และการดำเนินชีวิตอันทรงคุณค่า เป็นประโยชน์แก่สาธารณะเพื่อให้สังคมได้ซึมซับและเรียนรู้สามารถประยุกต์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของแต่ละปัจเจกบุคคล โดยสะท้อนออกมาเป็นงานศิลปกรรม

5. การเป็นพหุสูตร เป็นผู้นำความรู้และประสบการณ์รอบตัวมาบูรณาการศิลปกรรมและปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสมกับกาลเวลาและสถานที่ มีมุมมองรอบด้านแบบสหศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถอันวิเศษไม่สิ้นสุด

6. มีการสร้างสรรค์ ความสามารถสร้างศิลปกรรมที่จะประยุกต์ความรู้และความงามให้เข้ากับบริบทต่างๆ และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศิลปะด้วยทัศนะและวิธีการที่ดี ทั้งที่ปรากฏเป็นผลงานของตนอย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการถ่ายทอดความรู้ว่าด้วยการสร้างสรรค์ผลงานเหล่านั้น

7. การเป็นผู้นำ การเป็นผู้สร้างศิลปกรรมที่มีอิทธิพลต่อวงการศิลปะหรือสังคมสร้างงานที่แสดงออกทางความคิด รสนิยม และสะท้อนเอกลักษณ์ของตน จนเป็นที่นิยมและยอมรับในสังคมด้วยการแสวงหาวิธีการและรูปแบบศิลปะใหม่

8. การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเป็นครูผู้สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพสูงให้แก่วงการนาฏศิลป์ ด้วยวิธีการถ่ายทอดทางศิลปะอย่างเหมาะสม มีกระบวนการและระบบทางความรู้ รู้จักปรัชญาของความรู้และเชิดชูความรู้รวมถึงปลูกฝังคุณธรรมของครูแก่ศิษย์

9. เป็นผู้หายาก เป็นปราชญ์ที่รอบรู้ หาคุศลใดจะมาเทียบเคียงได้ยาก และหาไม่ได้แล้ว

10. มีจรรยาบรรณ เป็นการบำเพ็ญตนเป็นศิลปินผู้ใหญ่ อยู่ในศีลธรรมจรรยา มีทัศนคติและจุดยืนที่ชัดเจนว่าด้วยศิลปกรรม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของศิลปิน ทั้งนี้ต้องตระหนักคุณค่าและมีจิตสำนึกของความเป็นศิลปิน เป็นแบบอย่างแก่ศิลปินทั้งหลายและคนทั่วไปในสังคม

เมื่อกล่าวถึงผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยของ ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี กับบริบททางสังคมนั้น มีความสัมพันธ์ต่อกันเป็นอย่างมากทั้งในด้านของผลงานและตัวของศิลปินเองนั่นก็คือ ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรีได้สร้างสรรค์ผลงานที่แนวความคิดที่มาจากพื้นฐานทางสังคมมากมายทั้งด้านบวกและด้านลบของสังคม โดยสื่อสารออกมาในรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยปัจจุบัน ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี เป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ตะวันตก ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เป็นผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในประเทศไทย ซึ่งเป็นการนำเอานาฏศิลป์ตะวันตก มาผสมผสานเข้ากับนาฏศิลป์ไทย จึงเกิดเป็นนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ในรูปแบบของศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี เรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้เกิดผลงานทางด้านการแสดงต่างๆ มากมายจนกระทั่งแพร่หลายในปัจจุบันแต่ที่เป็นที่ประจักษ์ทั้งในวงการนาฏศิลป์และผู้ที่ได้รับชมโดยทั่วไป นั่นคือผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย นอกจากนี้ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ยังได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นิสิตฯ นักศึกษา ในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงต่างๆ รวมทั้งมีผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีเทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ชี้ให้เห็นถึงความโดดเด่น ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตน คุณค่าของผลงาน ปรัชญา ศาสนา วัฒนธรรมเอกลักษณ์ของความเป็นไทยในด้านต่างๆ รวมไปถึงพัฒนาการด้านศิลปะการแสดงตลอดจนบริบททางด้านสังคม ถ้าประเทศไทยขาดการบันทึกการสร้างสรรค์ผลงานของศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ไปนั้น จะทำให้ประวัติการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะ 80 เปอร์เซ็นต์ของงานสร้างสรรค์ของงานด้านนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยมาจากการสร้างสรรค์งานของศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ผู้เป็นจุดเริ่มต้นหรือ “บิดาของนาฏศิลป์สมัยใหม่” ของประเทศไทย เมื่อ

พิจารณาจากหลักฐานผลงานแล้วปรากฏว่า นอกจากจะมีอิทธิพลต่อวงการนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยแล้ว ทางด้านคุณภาพของงานยังคงล้ำหน้าศิลปินทางด้านนาฏศิลป์สมัยใหม่ของประเทศไทยที่มีให้เห็นอยู่ในประเทศในขณะนี้อีก 10 ปี เป็นอย่างน้อย การรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง “เกณฑ์การยกย่องมาตรฐานศิลปินทางด้านนาฏศิลป์” ของ ดร.วิษุตา วุฑฒิตย์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 100 ปี นับเป็นเอกสารอันล้ำค่ายิ่งต่อวงการนาฏศิลป์ร่วมสมัยของไทยแสดงความโดดเด่น ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตน คุณค่าของผลงาน และพัฒนาการด้านศิลปะการแสดงของ ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี มีปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในหลากหลายมิติ ซึ่งยากที่จะหาศิลปินใดในศาสตร์แขนงนี้มาเทียบได้ดังนี้

1. เป็นผู้มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานดีเด่น เป็นที่ยอมรับของวงการนาฏศิลป์สมัยใหม่ (Modern Dance) ที่นำเสนอศิลปะเพื่อศิลปะ (Art for Art Sake) ซึ่งได้รับการยอมรับให้แสดงต่อหน้าสาธารณชนในเวทีระดับนานาชาติมากกว่า 2,000 ครั้ง ในฐานะนักแสดง (Performer) และนักเต้น (Dancer)

2. เป็นผู้เชี่ยวชาญและนักวิจารณ์ทางด้านนาฏศิลป์ระดับนานาชาติมากมาย ซึ่งมีผลงานเขียนหนังสือเกี่ยวกับนาฏศิลป์ และศิลปะทั้งในระดับวิชาการและหนังสือยอดชายดี ได้เขียนบทความชื่นชม ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ในฐานะนักแสดงและนักออกแบบนาฏศิลป์ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นคุณภาพตามคุณสมบัติของศิลปินแห่งชาติที่พึงมีของกระทรวงวัฒนธรรม

3. ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้สร้างสรรค์เพียงคนเดียวที่มานะพัฒนานาฏศิลป์สมัยใหม่ (Modern Dance) อย่างจริงจังนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นสมัยที่คนไทยยังไม่รู้จักนาฏศิลป์สมัยใหม่ชนิดนี้จนได้รับการขนานนามว่า “ตัวคอนเทม” ซึ่งหมายความว่าตัวผู้เต้นนาฏศิลป์สมัยใหม่หรือนาฏศิลป์ร่วมสมัยนั่นเอง จึงทำให้เป็นที่ยอมรับของวงการศิลปะการแสดงว่า เป็นผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ร่วมสมัยทั้งในระดับนานาชาติ ดังหลักฐานในปี ค.ศ.2002 ได้รับการคัดเลือกจาก European Union ให้เป็นบุคคลผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ร่วมสมัย (Modern Dance) อย่างแท้จริงของประเทศไทย โดยมี Jukka O. Miettinen ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปะการแสดงระดับโลก จาก Finland เขียนบันทึกและจัดพิมพ์หนังสือประกาศเกียรติคุณ

4. ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้ดุง ถ่ายทอด เผยแพร่ และเป็นต้นแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย (Modern Dance) ของไทยโดยแท้ เพราะเป็นผู้ออกแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัยไทยคนแรกและคนเดียวในขณะนี้ ที่ได้รับการไว้วางใจจากคณะกรรมการแสดงนาฏศิลป์จากประเทศที่มีความเจริญทางด้านนาฏศิลป์สมัยใหม่ที่ล้ำหน้ากว่าประเทศไทยให้ไปแสดงนำและออกแบบฝึกสอนนักเต้นอาชีพในประเทศนั้นๆ เช่น

- คณะ Le Peti Ballet แห่งกรุง Amsterdam ประเทศเนเธอร์แลนด์
- คณะนักแสดงใน South East Asia Project “Crossing The Water” ซึ่งแสดงในงาน London International Festival Of Theatre กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
- คณะบัลเลต์ Le Jeune Ballet De France ของประเทศฝรั่งเศส
- คณะ Keiko Takeya Dance Theatre จากโตเกียว และเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

5. ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และเสียสละเพื่องานนาฏศิลป์ เป็นผู้ที่มีความสามารถเฉพาะตัวในการควบคุมและฝึกฝนคนทั่วไปจำนวนมากมายมหาศาล ที่ไม่มีพื้นฐานทางการแสดงมาก่อนให้เป็นนักแสดงได้ในช่วงเวลาจำกัด เสียสละเวลาเพื่อรับใช้ชาติในงานสำคัญในระดับชาติและนานาชาติซึ่งต้องใช้นักแสดงจำนวนมาก นักแสดงส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยศิลปินแนวหน้าในประเทศหลากหลายวัฒนธรรม ครูอาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักเรียน เยาวชนไทย ทั้งในระดับชุมชน และเด็กด้อยโอกาส เป็นต้น ดังผลงานที่ปรากฏ เช่น การทุ่มเทการถ่ายทอดผลงานให้กับผู้แสดง 7,000 คน ในพิธีเปิดและพิธีปิด

การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่13 ซึ่งมีการถ่ายทอดไปยังประเทศอื่นทั่วโลกและ การถ่ายทอดผลงานให้กับผู้แสดงกว่า 10,000 คน ในพิธีเปิดและปิด การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่18 จังหวัดเชียงใหม่ ฯลฯ

6. ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้ที่มีผลงานที่ยังประโยชน์ต่อสังคม และมนุษยชาติ เป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักจัดการแสดงอาชีพที่มีความรู้วิชาศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี มีความโดดเด่นในการสร้างงานศิลปวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบ ดังตัวอย่างงานหลายชิ้นที่ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้ร่วมงานกับศิลปินนานาชาติที่สร้างสรรค์งานอุดมคติ ที่ยังประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยชาติ ดังตัวอย่างการถ่ายทอดงานการแสดงให้กับศิลปินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น จีน ญี่ปุ่น และเวียดนาม ใน South East Asia Project “Crossing The Water” ซึ่งแสดงในงาน London International Festival of Theatre กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ งานที่ร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติอีกหลายงาน เช่น 1ST ASEAN Dance Festival จัดที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ที่ใช้ศิลปินไทยและตะวันตกจากกองการสังคีต กรมศิลปากร และออกแบบการแสดงนาฏศิลป์แนวใหม่ “La Foule” และถ่ายทอดให้กับนักเต้นฝรั่งเศส แสดงที่เมือง ลาโบ ประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังได้ถ่ายทอดงานให้กับนักแสดงสมัครเล่น เช่น นักแสดงจำนวนมากในการแสดงพิธีเปิดและปิด การแข่งขันกีฬา ที่ได้กล่าวมาแล้วและมีผู้แสดงทั้งหมดกว่า 20,000 คน

7. ผลงานของศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี สื่อให้เห็นถึงคุณค่าในความเป็นจริง ความงาม อารมณ์ และคุณค่าทางจิตวิญญาณ เช่น การแสดงงานมหานาฏกรรมเฉลิมพระเกียรติ “พระมหาชนก” โครงการที่ได้ร่วมเฉลิมฉลองพระอัจฉริยภาพทางวรรณกรรม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเป็นโครงการที่ได้แสดงพระอัจฉริยภาพผ่านทางศิลปะการแสดงสมัยใหม่ ซึ่งถูกสร้างสรรค์ขึ้นอย่างเต็มรูปแบบ โดยอัญเชิญบทพระราชนิพนธ์ พระมหาชนก มาจัดเป็นการแสดงนาฏกรรม เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้ซาบซึ้งในคำสอนที่พระราชทานไว้ในหนังสือ และจะได้นำปรัชญาที่ได้จากหนังสือพระราชนิพนธ์ไปปรับใช้ในการครองตนในสังคมต่อไป

8. ผลงานของศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี แสดงออกถึงแนวคิด สร้างพลังความรู้และพัฒนาสติปัญญาแก่นมนุษยชาติ เป็นผู้ริเริ่มวรรณคดีประกอบจินตภาพ เช่น นารายณ์อวตาร และลิลิตพระลอ ซึ่งมีแนวความคิดที่ชัดเจน เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวรรณคดีไทยด้วยนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย และสร้างพลังความรู้และพัฒนาสติปัญญาแก่นมนุษยชาติผ่านการเป็นผู้ที่นำโครงการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในงานวันนักประดิษฐ์แห่งชาติปี 2549 นอกจากนี้ ศ.ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ยังควบคุมดูแลโครงการนาฏยประดิษฐ์ของเยาวชนในปีอื่นๆ อีกมากมาย รวมแล้วมากกว่า 3,000 โครงการ ในระยะเวลากว่า 3 ทศวรรษ

9. ผลงานของศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ก่อให้เกิดความรู้สึกละเอียดอ่อนอารมณ์ และส่งเสริมจินตนาการ ซึ่งมีอยู่กันหลายชิ้นที่เผยแพร่ในระดับนานาชาติที่ผู้ชมจำได้ เช่น การแสดงชุดสงครามสันติภาพ ในพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 18 จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2537 และการแสดง ชุด จิตวิญญาณบูรพาในงานพิธีการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ปี พ.ศ. 2541

10. ผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ มีทักษะสูงส่ง มีกลวิธีสร้างสรรค์ ไม่แสดงเจตนาหรือจงใจในการคัดลอกหรือเลียนแบบผลงานของผู้อื่นทั้งเปิดเผยและแอบแฝง ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้ริเริ่มการแสดงแสง สี เสียง ประกอบจินตภาพ โดยใช้ทักษะที่สูงส่ง มีกลวิธีสร้างสรรค์ ซึ่งมีรูปแบบที่มีผู้นำไปเป็นแบบอย่างมากที่สุดในงาน แสง สี เสียงที่สร้างสรรค์ขึ้นในเวลาต่อมา ตัวอย่างผลงานการแสดง เช่น คนดีศรีอยุธยา ของกองทัพพทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระมหาปรมมหาราชภูมิพลอดุลยเดชมหาราชา และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในงานฉลองกาญจนาภิเษก และ “แผ่นดินผืนนี้มีความหลัง” การแสดง แสง สี เสียงประกอบจินตภาพ จัดโดยกองทัพเรือเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ นอกจากนี้ยังมี “วังลดาวัลย์” แสง สี เสียงประกอบจินตภาพซึ่งจัดโดยสำนักงานทรัพย์สิน

ส่วนพระมหากษัตริย์ ฯลฯ จากการที่ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้รับเชิญจากบุคคลสำคัญทางด้าน โปส โมเดิร์นแดนซ์ จากนานาชาติจำนวนมากมายหลายท่านให้ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้เป็น นักแสดงในงานของตน และได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรว่า “เป็นผู้ที่มีลีลาที่ชัดเจนสื่อได้ประดุจเหลี่ยมเพชรที่แวววาวและใสบริสุทธิ์” แสดงให้เห็นถึงทักษะสูงส่งที่มีกลวิธีเชิงสร้างสรรค์ในการแสดง และมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ส่วนการออกแบบและการฝึกซ้อมนักแสดงกว่า 3,600 คน ในชุดการแสดง “บุรพประทีป” ในพิธีปิดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ปี พ.ศ. 2541 เป็นการแสดงของแสงที่ถือเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อน

11. ผลงานที่ได้รับจัดการแสดง ถ่ายทอดหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่องและถือเป็นสถิติ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้ทำการฝึกซ้อมการแสดงให้กับนักแสดงที่มีจำนวนมากที่สุดในโลก เช่น นักแสดง 10,000 คนในการสร้างสรรค์การแสดงพิธีเปิดและปิด การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 18 จังหวัด เชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2537 และต่อเนื่องมายังการสร้างสรรค์งานตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 จนถึงปัจจุบัน ทั้งในบทบาทของนักแสดง นักออกแบบ ผู้สร้างสรรค์ ผู้กำกับการแสดง และการสืบทอดในระดับอุดมศึกษาในหลายๆ มหาวิทยาลัย จนได้รับโปรดเกล้าให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ ในปี พ.ศ.2550

12. ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้ดำเนินการออกแบบงานนาฏศิลป์โดยการบูรณาการงานศิลปะประเภท 3 มิติ คือ นาฏศิลป์ งานสถาปัตยกรรม และทัศนศิลป์ได้อย่างลงตัวที่สุด เช่น งานประเภทการแสดง แสง สี เสียงประกอบจินตภาพ ชุดคนตีศรีอยุธยา ชุดแผ่นดินนี้มีความหลัง ชุดพระมหาชนก เป็นต้น

13. ได้รับความไว้วางใจให้สร้างสรรค์ผลงานที่สำคัญและยิ่งใหญ่ในระดับนานาชาติมากกว่าใครในสายอาชีพเดียวกันอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เช่น การแสดงชุดที่สำคัญที่สุดในพิธีเปิด-ปิด การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ที่ เชียงใหม่ ซึ่งมีการถ่ายทอดไปยังประเทศอื่นทั่วโลกการแสดง แสง เสียง ประกอบจินตภาพ “คนตีศรีอยุธยา” ของกองทัพบก พูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในงานฉลองกาญจนาภิเษก และงานมหานาฏกรรมเฉลิมพระเกียรติ “พระมหาชนก” สร้างสรรค์ขึ้นเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงครองสิริราชสมบัติครบรอบ 60 ปี ณ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี ปี พ.ศ. 2549

14. การรอบรู้ในหลายศาสตร์ทำให้ ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ได้บูรณาการทั้งงานออกแบบนาฏศิลป์ ออกแบบเครื่องแต่งกาย ออกแบบฉาก และทัศนศิลป์ ดังตัวอย่างที่ ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ รับผิดชอบ เป็นผู้ออกแบบนาฏศิลป์ และผู้อำนวยการฝ่ายการแสดงมหานาฏกรรมเฉลิมพระเกียรติ “พระมหาชนก” ผู้กำกับการแสดง ออกแบบลีลา การแสดงชุดจิตวิญญาณบุรพา คีตภาราดร ในพิธีเปิด การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 และวรรณคดีประกอบจินตภาพ นารายณ์อวตาร เพื่ออนุรักษ์ มรดกทางวรรณคดีไทย

ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี เป็นผู้ที่มีผลงานที่ยังประโยชน์ต่อสังคม และมนุษยชาติ เป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักกิจการแสดงอาชีพที่มีความรู้ดีว่า ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี มีความโดดเด่นในการสร้างสรรค์ผลงานหลากหลายรูปแบบ ดังตัวอย่างงานหลายชิ้นที่ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้ร่วมงานกับศิลปินนานาชาติที่สร้างสรรค์งานอุดมคติที่ยังประโยชน์ต่อสังคม และมนุษยชาติ ดังตัวอย่างการถ่ายทอดงานการแสดงให้กับศิลปินจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น จีน ญี่ปุ่น และเวียดนาม ใน South East Asia Project “Crossing the water” ซึ่งแสดงในงาน London International Festival of Theatre กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ งานที่ร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติอีกหลายงาน เช่น 1st ASEAN Dance Festival จัดที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ที่ใช้ศิลปินด้านนาฏศิลป์ไทยและศิลปินด้านนาฏศิลป์

ตะวันตกจากกองการสังคีต กรมศิลปากร และออกแบบการแสดงนาฏศิลป์แนวใหม่ “La foule” และถ่ายทอดให้กับนักเต้นฝรั่งเศส แสดงที่เมืองลาโบ ประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังถ่ายทอดงานให้กับนักแสดงสมัครเล่น เช่น นักแสดงจำนวนมากมายืนพิถีพิถันและพิถีพิถัน การแข่งขันกีฬา ที่ได้กล่าวมาแล้วกว่า 20000 คน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นผลงานของศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้ให้คุณค่าทางด้านสังคมต่างๆ มากมาย เมื่อได้รับชมผลงานการแสดงต่างๆแล้ว ในทุกๆการแสดงของ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี จะมีแนวคิดต่างๆที่มีผลต่อสังคมในปัจจุบันเสมอ ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของการแสดงได้เป็นอย่างดี และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อวงการนาฏศิลป์ในประเทศไทยและยังเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศเช่นกัน ผลงานของ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี จึงกล่าวได้ว่าเป็นทั้งต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในด้านของ ศิลปินและผลงานสร้างสรรค์ที่เป็นที่ประจักษ์มาตั้งแต่ในอดีต และเป็นที่ยอมรับชื่นชมจนถึงในปัจจุบัน รวมไปถึงยังได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษาในอีกหลายๆสถาบันซึ่งจะเป็นความภาคภูมิใจและสามารถเป็นศิลปินตามแบบฉบับของศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ที่ดีและมีคุณภาพต่อไปในอนาคต

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยฉบับนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์สำหรับผู้ ที่สนใจและกำลังศึกษาวิชาทางด้านนาฏศิลป์ในอนาคตได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงเป็นต้นแบบของบุคลากร ผู้ทรงคุณวุฒิต่อวงการนาฏศิลป์และเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์การแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ในการสร้างสรรค์ผลงานที่สำคัญต่อไปในอนาคต และเป็นการเผยแพร่เกียรติคุณ และคุณูปการของ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรีให้เป็นที่ประจักษ์แก่คนในสังคมไทยและนานาชาติต่อไป

รายการอ้างอิง

วิชชุดา วุธาธิติย์.ดร. 2553. *นาฏศิลป์สากล*. รายงานวิจัย, กองทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 100 ปี.

นราพงษ์ จรัสศรี. อาจารย์ประจำภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

“สัมภาษณ์.” 7 มกราคม 2558.

นราพงษ์ จรัสศรี. 2516. *ไทย อาร์ต มูฟเมนต์*. [ม.ป.ท.:ม.ป.พ.].